

vsaki njivski zemlji, pa tudi v živalskih truplih in v rastlinah.

Kako se dobiva natrij iz njegovih spojin, ne bomo opisavali, ker nima ta nobene važnosti za kmeta. Le to naj povemo, da je to srebrnobela kovina, ki se da gnesti kakor vosek. Nekaj lažji je kakor voda. Pri gorkoti 50° se že topi in v veliki vročini pa shlapi.

Če ga denemo v vodo, se razkroji in se spoji z njem kislikom. Užge se pri tem navadno ne. Pač pa lahko užgemo natrij, ako ga denemo v moker pivni papir in ga malo podrgnemo. To drgnenje že zadošča, da začne goreti. Gori z rumenim plamenom. V obrtniji se natrij marsikje potrebuje, zlasti pri dobivanju nekaterih kovin, kakor aluminija, magnezija in zlata.

Spravljati se mora natrij kakor kalij v petroleji.

Natrij se spaja s kislikom v kislikov jednotni in dvojni okis. Prvi je neka rujava snov, ki se z vodo spoji mej veliko vročino v natronov hidrat ali živi natron, ki se v trgovini imenuje milni ali sodni kamen, pa tudi kavstična soda. V trgovini ni čist in je belemu kamnu podoben, čist je pa v kristalih. Ta spojina je jako jedka. Razruši živalske in rastlinske snovi. Rabi se v obrtniji v različne namene, pri izdelovanju mila, beljenju, čiščenju olja i. t. d.

Dvojni natronov okis je bel in se tudi na zraku ne drži. V vodi se raztopi. Če to raztopljino razgrejemo, uhaja iz nje kislik in dvojni okis se spreminja v natronov hidrat.

Jedna najbolj znanih natrijevih spojin je pa pač klorov natrij ali kuhinjska sol, ki je spojina iz klora in natrija. Ta spojina je vsakemu znana in je torej nam ni treba posebno popisovati. V prirodi nahaja se kot kamenje, in pa raztoplina v morji in slanih studenjih.

V suhih krajih se nahaja tudi sol v puščavah in stepah. Kuhinjska sol jako pospešuje prebavljanje in je torej potrebna za ljudi in živali. V kmetijstvu se potrebuje tudi nečista za gnoj, kjer ni predraga. Mesarji ž njo solé meso, da se ne spridi. V tovarnah se rabi za različne namene, mej drugim tudi za izdelovanje mila.

Rekli smo, da je sol spojina iz natrija in klora. Potrebno je zatorej, da tukaj klor nekoliko opišemo. To je plin, samo da ni brez barve, kakor so bili plini, o katerih smo dosedaj govorili, temveč je zelenkast. Ta plin je strupen. Ako ga nekoliko vsopemo, začnemo kašljati, ako ga pa več vsopemo, pa provzroči tudi smrt. Voda raztopi ta plin v sebi in pri tem dobi rumenkasto barvo. Poleg tega je omeniti, da klorov plin sam in pa v vodi raztopljen razrušuje rastlinske barve in torej razne tvarine pobeli.

Klor ima veliko solednost z mnogimi drugimi prvinami in zato se ne nahaja v prirodi samočist, temveč le v raznih spojinah.

V rodovitni zemlji se nahaja posebno pogosto ogljikovokisli natron, žveplenokisli natron, soliternokisli natron, fosfornokisli natron in še nekatere druge natronove spojine.

Ogljikovokisli natron se navadno imenuje soda, ki je neka bela sol, ki se rabi tudi za raznovrstne namene v obrtniji. Soda se nahaja v malih množinah skoro povsod v zemlji. V večjih množinah se nahaja raztopljena v nekaterih jezerih. Soda, ki sedaj prihaja v trgovino, je umetno napravljena v tovarnah. Za njeno napravo rabijo kuhinjsko sol, žvepleno kislino, kredo in oglje. Včasih so sodo dobivali tudi iz morskih rastlin.

Žvepleni natron ali glavberjeva sol je čista v brezbarvenih kristalih, ali pa beli prah.

Tudi ta spojina se rabi v tovarnah v razne namene.

Soliternokisli natron se imenuje čilski salpeter, ker se nahaja v velikih množinah v Čiliju v Ameriki in je jako podoben našemu domačemu solitru. Ta soliter se jako rabi v raznih tovarnah, pri kmetijstvu je pa dober za gnoj.

Čist fosfornokisli natron nahaja se v brezbarvenih kristalih. Nahajo se pa v skalnici mesojedcev. Tako smo ob kratkem opisali nekatere natronove kisline, ki so potrebne, da se nahajajo v zemlji, da vspevajo rastline na njej. Da pa ohranimo taci snovij v zemlji, je včasih treba pomagati si z umnim gnojenjem.

(Dalje sledi.)

Kmetijske raznoterosti.

Velikanska trta raste v Mouleau na Francoskem. Posadili so jo bili l. 1873. Letos je imela 852 grozlov na širokosti 39 metrov. Vsak teh grozlov je tehtal od 1 do 2 funta.

Trikratno molzenje. Po skušajah je bolje, da se krave trikrat molzejo na dan, kakor le dvakrat. Dobi se že toliko več mleka, da se trud dobro izplača.

Buče dobra krma za krave. Na Gorenjem Ogorskem buče razsekajo na drobne kosce in jih dajo kravam. Krave se kmalu privadijo take hrane in imajo potem dosti dobrega mleka.

Napajanje. Živino se ne sme napajati precej, ko smo jo pokrmili. Dobro je, če jo napajamo ob 10ih dopoldne in ob 6ih popoldne. Dajati se pa ne sme živini sveža studenčnica, ker večkrat prouzroča bolezni. Če nimamo vode iz bajerja, je dobro, da pustimo vodo v hlevu nekaj časa stati, predno jo damo živini.

Shranjevanje jabelk v Rusiji. Jabelko vložijo v solno vodo in nanjo vlijejo solne vode in polen sod zabijejo. Tako se jabelka ohranijo v tej vodi celo do poletja. Solna voda se napravi, da se dá 36 litrom vode kozarec soli.

Poučni in zabavni del.

Potopisne črte.

Iz Ljubljane v Ljubljano.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Vsled nenavadno hitre in nagle vožnje čez pivški svet dospeli smo le grede na nasledno postajo Postojino. Kolodvor stoji precej visoko nad trgom. K levi tja razširjevala se mi je prostrana okolica starodavne fare hre-